

Національна академія педагогічних наук України
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
01033, м. Київ – 33, вул. Паньківська, 2

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту психології імені
Г.С. Костюка НАПН України, дійсний член
НАПН України, д.психол.н., професор
_____ **Сергій МАКСИМЕНКО**

"__" _____ 2024 р.

М.П.

Остаточний звіт
про результати виконання науково-дослідної роботи
«ОСОБИСТІСНІ СТРАТЕГІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ
НЕВИЗНАЧЕНОСТІ СЕРЕДОВИЩА»
(назва роботи)

Науковий керівник роботи _____
(підпис)

Юрій Швалб
(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Рік завершення роботи 2024

Підготовку звіту завершено «26» 12.2024 р.

1. Номер державної реєстрації роботи: 0122U000302
2. Номер договору, за яким надається фінансування (за наявності): № 12/2/6-22
Нф від 04 січня 2022 р.
3. Науковий напрям, до якого відноситься робота, відповідно до додатку до Порядку проведення державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 року № 540: Суспільний
4. Найменування організації-виконавця роботи: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
5. Власне ім'я та прізвище наукового керівника наукової (науково-технічної) роботи: Юрій Швалб
6. Місце основної роботи наукового керівника: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України
7. Терміни та тривалість виконання роботи:
 - Тривалість роботи 36 місяців
 - Початок 01.01.2022
 - Закінчення 31.12.2022
 - Тривалість звітного етапу 36 місяців
 - Початок 01.01.2024р.
 - Закінчення 31.12.2024 р.
8. Обсяги фінансування роботи:
 - Загальний обсяг фінансування:
 - за запитом (заявкою) 4801,40367 тис. грн.
 - фактичний 3749,88230 тис. грн.
 - Обсяг фінансування звітного етапу:
 - за запитом (заявкою) 4801,40367 тис. грн
 - фактичний 3749,88230 тис. грн
9. Перелік виконавців з оплатою праці (прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), посада за основним місцем роботи, або посада за цивільно-правовим договором), окремо зазначаються молоді вчені, студенти, аспіранти (за наявності).

№	Власне ім'я прізвище, науковий ступінь, вчене звання (особистий підпис, у разі необхідності)	Основне місце роботи або здобуття освіти	Зазначити вік та наявність статусу молодого вченого (на момент подання звіту)	Посада (або договір ЦПХ) та роль у ході виконання роботи (керівник, відповідальний виконавець, виконавець, студент, аспірант тощо)	Основні завдання у ході виконання роботи (стисло зазначити функції)
1	Юрій Швалб, доктор психол. наук, професор	Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України	–	Гол. наук. співр. лабораторії екологічної психології, (0,5 ст.) керівник	Теоретичний аналіз, проведення досліджень, обробка і узагальнення результатів
2	Олексій Вернік, канд. психол. наук, старший науковий співробітник	Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України	–	Пров. наук. співр. лабораторії екологічної психології, виконавець	Теоретичний аналіз, проведення досліджень, обробка і узагальнення результатів
3	Людмила Варава, канд. психол. наук	Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України	–	Пров. наук. співр. лабораторії екологічної психології (0,5 ст.), виконавець	Теоретичний аналіз, проведення досліджень, обробка і узагальнення результатів
4	Тетяна Кирпенко, канд. психол. наук	Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України	–	Старший наук. співр. лабораторії екологічної психології (0,75 ст.), виконавець	Теоретичний аналіз, проведення досліджень, обробка і узагальнення результатів
5	Оксана Павленко, канд. психол. наук	Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України	–	Наук. співр. лабораторії екологічної психології, виконавець	Теоретичний аналіз, проведення досліджень, обробка і узагальнення результатів
6	Ольга Дячок, канд. психол. наук	Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України	–	Наук. співр. лабораторії екологічної психології (0,5 ст.), виконавець	Теоретичний аналіз, проведення досліджень, обробка і узагальнення результатів

10. Стислий зміст роботи в цілому (актуальність, мета, основні завдання, ідеї, гіпотези тощо) (до 40 рядків):

Актуальність проведення науково-дослідної роботи. Дослідження присвячене одній з найбільш актуальних проблем сьогодення, а саме, визначенню психологічних чинників ефективної адаптації людини до швидко змінюваного середовища в умовах, коли ці зміни погано прогножуються і постають у суб'єктивному просторі особистості як невизначені. Змінювання умов життєдіяльності постає як постійно діючий чинник, врахування якого стає

обов'язковою умовою ефективності особистості і досягнення життєвого благополуччя. Таким чином, проблема полягає в тому, що усталені психологічні механізми забезпечують вироблення індивідом життєвих стратегій, зорієнтованих на відносно стабільні умови життєдіяльності, що увійшло у протиріччя із реальною ситуацією сучасності.

Гіпотеза дослідження полягає у тому, що у зовнішньому плані переживання події як катастрофічної буде залежати від ступеня ідентифікації особистості з тими компонентами середовища, які підпали під руйнацію, а у внутрішньому, суто психологічному, плані – від міри включеності зруйнованого компонента життєдіяльності у структуру Я-концепції особистості.

Мета дослідження — побудова теоретичної моделі сприйняття вимушеними переселенцями та біженцями швидкоплинних параметрів змінювання середовища життєдіяльності та розробка на цій підставі психологічних засобів підтримки відчуття життєвого благополуччя.

Завдання дослідження:

1. Провести науковий аналіз методологічних підходів та теоретичних моделей сприйняття особистістю швидкоплинних параметрів змінювання середовища життєдіяльності, наявних у сучасній вітчизняній та зарубіжній психології.

2. Визначити взаємозв'язок моделей сприйняття параметрів середовища з стратегіями прийняття рішень в умовах невизначеності середовища.

3. Розробити типологію стратегій життєдіяльності в умовах невизначеності середовища, що забезпечують переживання життєвого благополуччя особистістю.

4. Визначити психологічні чинники ефективності прийняття стратегічних рішень, що забезпечують соціальне і особистісне благополуччя індивіда в умовах невизначеності середовища.

Провідна ідея дослідження полягає в тому, що невизначеність змін, які відбуваються у зовнішньому, стосовно особистості, середовищі (природному, соціальному, економічному тощо) потребує від індивіда формування особливої здатності – здатності до побудови таких моделей власної поведінки, які вихідним чином враховують невизначеність змінювання умов та обставин життєдіяльності. У функціональному плані така здатність може бути представлена як поєднання функції проектування і управління змінами з функцією прогнозування та адаптації до процесів змінювання. У структурному плані вона може бути представлена як поєднання у цілісну систему таких психологічних конструктів, як: прогностична оцінка, перспективна рефлексія, цілепокладання та моделювання майбутнього, проектне мислення та гнучке програмування діяльності.

11. Основні результати виконання попереднього (за наявності) етапу (до 20 рядків):

Проведено емпіричне дослідження «Особливості особистісних стратегій життєдіяльності в умовах невизначеності середовища». *Вперше* встановлено зв'язок життєвих стратегій особистості з успішністю адаптації й інтеграції до середовищ її життєдіяльності в умовах зумовленої війною невизначеності, як перманентно діючого чинника. Таке змінювання обставин і умов життєдіяльності потребує актуалізації особливої здатності особистості – здатності до швидкої перебудови усталених суб'єктивних уявлень про структуру навколишнього середовища та формування на цій підставі нових моделей поведінки і організації життєдіяльності.

Емпірично встановлено особливості проявів життєвих стратегій в обумовленій війною невизначеності осіб різного соціального статусу й вікових категорій, зокрема ВПО, осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах, студентів тощо. Було виділено стратегії: прогнозування, життєвих перспектив, екологічності, життєреалізації та управлінсько-організаційні.

Розширено уявлення про структурну організацію екологічної свідомості та її функціонування у повсякденній життєдіяльності особистості в умовах війни.

Визначені складові переживання тривалої невизначеності за умов які пов'язані по-перше, із втратою та відсутністю базових життєзабезпечуючих форм (саме житла, роботи, майна та соціальних зав'язків); по-друге, втрата смислотворюючого фактора життя як цілісного та наповненого сенсом.

Розроблено модель соціально-психологічної підтримки осіб, які перебувають у переживанні ситуації тривалої невизначеності. *Виявлено* психологічні чинники, що сприяють ефективній адаптації та інтеграції людини до середовища, насамперед пов'язаних із формуванням специфічних позитивно орієнтованих життєвих стратегій. _____

12. Номер та назва звітнього етапу (за наявності): _____

13. Опис процесу реалізації (хід виконання, які дослідження проводились, які методики використовувались тощо) роботи за звітним етапом (до 50 рядків тексту)

Визначені складові переживання тривалої невизначеності за умов які пов'язані по-перше, із втратою та відсутністю базових життєзабезпечуючих форм (саме житла, роботи, майна та соціальних зав'язків); по-друге, втрата смислотворюючого фактора життя як цілісного та наповненого сенсом.

Уперше розроблено модель соціально-психологічної підтримки осіб, які перебувають у переживанні ситуації тривалої невизначеності.

Апробовано та здійснено аналіз клієнтських запитів стосовно життєреалізації за моделлю «Благополуччя життєдіяльності особистості», запропонованої Ю.М.Швалбом. На основі цього було *виявлено*, що провідною є модель життєреалізації через вирішення потреби з результатами направленими на себе.

Встановлено, що значна частина респондентів усвідомлює, що середовищна невизначеність вже є умовою сучасного життя, яку не слід уникати, натомість – навчитися жити у таких умовах. Побудовано модель соціально-психологічної

підтримки осіб, які перебувають у переживанні ситуації тривалої невизначеності. Визначено деякі психотерапевтичні техніки впливу на трансформацію життєвих перспектив особистості. До ефективного способу життя відносяться проектний та прогнозуючий. Для проектного способу життя характерна стратегія вирішення задач, а для прогнозуючого – стратегія пошуку соціальної підтримки. До неефективних способів відносяться адаптаційний та конформний (виживання). Вони також мають спільні риси, а саме: сформована особистісна незрілість, безсуб'єктна позиція.

Виявлено психологічні чинники, що сприяють ефективній адаптації та інтеграції людини до середовища, насамперед пов'язаних із формуванням специфічних позитивно орієнтованих життєвих стратегій. Розроблено інструменти і техніки корекції негативно орієнтованих стратегій, на основі чого здійснювати психологічну підтримку осіб, що переживають тривалу невизначеність.

Визначено п'ять провідних психологічних ознак катастрофних станів в умовах війни як змінювання умов життєдіяльності.

Першою ознакою є стрімке перетворення усього середовища з цілком сприятливого на надзвичайно агресивне та небезпечне. Дуже важливо, що таке перевизначення є тотальним, тобто стосується не окремих компонентів середовища, а цілком усього середовища.

Другою ознакою є руйнація звичного та необхідного для життєзабезпечення простору буття. Тобто руйнується те, що утворювало матеріальну складову соціального благополуччя особистості.

Третьою ознакою є принципова невизначеність ситуації, яка полягає у тому, що у сприйнятті змінювання елементів ситуації відбуваються занадто швидко й неупорядковано.

Четвертою ознакою є інформаційна пустота та суперечливість будь-якої наявної інформації.

П'ятою ознакою є реальна інвалідизація особи чи/та смерть близьких людей під впливом конкретних екзогенних чинників, пов'язаних з катастрофою в умовах війни. Саме наявність цієї ознаки робить будь-яку подію катастрофічною у гуманітарному вимірі і стає абсолютним суб'єктивним підтвердженням першої ознаки – агресивності середовищних змін.

Перспективи особистісного зростання в умовах війни та катастроф є переходом особистості від стратегії й досвіду виживання до стратегії й набуття досвіду подолання. «Досвід подолання» має чітко виражені суб'єктивні ознаки: орієнтація на побудову майбутнього; збереження і навіть посилення психологічного здоров'я особистості; здатність до відновлення життєвого благополуччя і побудови нових ефективних моделей життєдіяльності у змінюваних умовах життя.

Таким чином наукова новизна та практичне значення полягають у: розробці концепції еколого-психологічної детермінації суб'єктивного благополуччя особистості, що реалізується у екологічних цінностях, диспозиціях, установках; визначенні психологічних чинників ефективної адаптації людини до швидко

змінюваного середовища; розробці моделі соціально-психологічної підтримки осіб, які перебувають у переживанні ситуації тривалої невизначеності; розробці моделі «Благополуччя життєдіяльності особистості», запропонованої Ю.М.Швалбом тощо. _____ (за необхідності, можуть наводитись дані у вигляді таблиць, рисунків, формул, графіків, діаграм, креслень тощо).

14. Результати виконання звітнього етапу відповідно до технічного завдання:

14.1 Заплановані завдання роботи (звітнього етапу) *(перерахуйте завдання звітнього етапу, окреслені у запиті (технічному завданні/календарному плані) роботи, до 40 рядків):*

Основні завдання:

1. Визначити структурно-функціональні компоненти процесу прийняття стратегічних рішень в умовах середовищної невизначеності;
2. Розробити типологію стратегій життєдіяльності в умовах середовищної невизначеності;
3. Визначити психологічні чинники ефективності прийняття стратегічних рішень, що забезпечують соціальне і особистісне благополуччя індивіда в умовах середовищної невизначеності.
4. Проаналізувати та узагальнити результати дослідження на основі визначених на попередніх етапах концептуальних положень, теоретичної моделі та отриманого емпіричного матеріалу.

14.2 Отримані результати роботи (звітнього етапу) *(опишіть результати, отримані виконавцями протягом звітнього періоду, посилаючись на заплановані та досягнуті цілі, задачі та індикатори виконання, згадані в технічному завданні/календарному плані роботи. Додайте посилання на публікації у наукових виданнях, інші показники з п. 18, що є підтвердженням досягнення результатів виконання етапу, якщо такі показники передбачені, до 120 рядків):* _

В даній роботі вперше у вітчизняній психології розглядаються фундаментально-теоретичні аспекти особистісних стратегій життєдіяльності в умовах невизначеності. Катастрофа кардинально змінює базові умови життєдіяльності особистості, в залежності від типу нанесених ушкоджень або на певний, але завжди пролонгований термін часу, або ж на все життя. Таким чином, будь-яка катастрофа у гуманітарному вимірі несе, принаймні, три різні за своїм типом, негативні наслідки для функціонування особистості.

По-перше, катастрофа виступає як психотравмуюча подія з виникненням відповідних психосоматичних, емотивних та когнітивних порушень і хворобливих станів. По-друге, катастрофа руйнує базові предметно організовані умови життєдіяльності, тобто завдає значної шкоди тим компонентам мікро-, мезо- і макросередовища, які індивід ідентифікує як «своє». По-третє, катастрофа розриває усталені соціальні та особистісні зв'язки, залишаючи індивіда фактично беззахисним та безпорадним.

Виникнення катастрофічних подій на життєвому шляху потребує від особистості напрацювання нових моделей світу та схем організації власної

життєдіяльності. Досвід подолання катастрофічних подій є найбільш болючим за спогадами та максимально ціннісним за змістом. Досвід, хоча й зазвичай є добре усвідомлюваним, але за психологічними механізмами він може утворюватися як стихійно-інтуїтивно, так і рефлексивно-аналітично. Ці визначення дозволяють визначати досвід подолання катастрофи, принаймні, за двома параметрами: по-перше, через ступінь його усвідомленості, представлену біполярною шкалою «Інтуїтивний – Рефлексивний»; по-друге, через спосіб включеності суб'єкта в системи діяльності, представлений біполярною шкалою «Активний – Пасивний». Особливості їх зв'язаності утворюють найпростішу типологію особистісних стратегій виживання в умовах життєвих катастроф (див. табл. 1.).

Табл. 1. Типологія утворення життєвого досвіду у катастрофічних подіях

Спосіб включення в діяльність	Тип усвідомленості досвіду	
	Інтуїтивний	Рефлексивний
Активний	Досвід «Боротьби-Перемоги»	Досвід «Відкриття нових можливостей»
Пасивний	Досвід «Виживання»	Досвід «Адаптації»

Кожний тип стратегії: призводить до змінювання Я-концепції особистості і додає переосмислення себе як «спроможного», і затверджується як позитивний. Кожний тип подолання породжує зміни в провідних для особистості формах і засобах мислення, діяльності та поведінки. Суб'єктивна неможливість ідентифікуватися з певним типом подолання призводить до вторинної психологічної травматизації особистості: «Я – обуза, тягар, нікчема тощо», що виявляється у почуттях провини й сорому.

Проблема полягає в тому, що навіть найцінніший досвід виживання під час катастрофи чи війни, закріплений як життєвий сценарій, може призводити як до позитивних, так і до негативних наслідків на рівні трансформації Я-концепції особистості. Все це дає нам можливість обмежитись тут тільки вказівкою на системотвірне «Я-переживання», яке стає базовою міфологемою особистості в ситуації війни чи катастрофи та детермінує формування сценаріїв життєдіяльності (див. табл. 2).

Табл. 2. Сценарні наслідки досвіду виживання під час катастрофи та війни

Трансформація Я-концепції	Тип досвіду			
	Досвід «Боротьби-Перемоги»	Досвід «Виживання»	Досвід «Адаптації»	Досвід «Відкриття нових можливостей»
Позитивна	Почуття гордості та власної гідності	Почуття життєстійкості та потенційної спроможності	Почуття готовності та будь-яких змін до змінювання	Почуття самодостатності та відкриття життєвих перспектив

Негативна	Почуття могутності, свавілля та «комплекс переможця»	Почуття втрати себе, граничне самообмеження та «комплекс страху майбутнього»	Почуття залежності та «комплекс утриманства» «комплекс вивченої безпорадності»	Почуття власної неpotрібності та самотності, «комплекс безпритульності»
------------------	--	--	--	---

Безумовно, наведена модель потребує подальших досліджень та її наповнювання змістовними характеристиками. Та нам важливо було показати, що об'єктивне проживання катастрофічних подій чи війни породжує різні, але чітко виражені типи життєвого досвіду, кожен з яких призводить до змінювання Я-концепції та формування нових сценаріїв і стратегій організації життєдіяльності індивіда.

14.3 Відхилення від календарного плану (за наявності)_____

15. Наукова цінність і актуальність отриманих результатів (науково-технічної продукції), їх порівняння з українськими та/або кращими закордонними аналогами (до 40 рядків тексту): _

На основі теоретичного аналізу існуючих публікацій стверджується, що типологія досвіду виживання є основою для розробки та реалізації програм психологічної допомоги як у форматі екстреної підтримки, так і у форматах психологічного консультування чи психотерапії. Проте, існуючі теоретичні і практичні підходи, здебільшого не вирішують проблему редукції особистісних стратегій життєдіяльності в умовах невизначеного середовища. Тому пропонується переспрямування моделей і технологій становлення й підтримки від особистісних стратегій та досвіду виживання до стратегій і досвіду подолання, що обумовлює перспективу особистісного зростання в умовах війни та катастроф.

В закордонних дослідженнях невизначеності виявлено єдність когнітивних процесів та особистісного потенціалу людини в її стратегії поведінки. Однак не достатньо вивчений зв'язок між поведінкою та інтерпретацією невизначеності життєвої ситуації людини. У своїй найпростішій формі ми погоджуємося з Kuang (2017), що невизначеність є «психологічним станом «незнання». Крім того, ми згодні з тим, що невизначеність можна розуміти як об'єктивно, тобто фактичний стан знань (чи ні) про точність прогнозів того, що станеться, що зазвичай виражається в імовірнісних термінах, так і суб'єктивно, як когнітивні та афективні реакції.

Теоретично обґрунтовано та емпірично підтверджено базову гіпотезу дослідження, яка полягає у тому, що у зовнішньому плані переживання події як катастрофічної буде залежати від ступеня ідентифікації особистості з тими компонентами середовища, які підпали під руйнацію, а у внутрішньому, суто психологічному, плані – від міри включеності зруйнованого компонента життєдіяльності у структуру Я-концепції особистості.

Вперше побудовано емпіричну модель дослідження, згідно якої було виділено стратегії: прогнозування, пов'язані з попереднім життєвим досвідом, толерантністю до невизначеності тощо; життєвих перспектив, усвідомлення і трансформація яких пов'язані з переживаннями особистості; екологічності, як наближення організації життя до гармонійності, впорядкованості і природності; життєреалізації, як способу вирішення життєвих задач рівня життєтворчості, в якій виділено наступні орієнтири для усвідомлення та розбудови емпіричної моделі життєреалізації – це спосіб побудови (мотиваційно-потребовий / залежний – зацікавлено-осмислений / свободний) та спрямованість результату на себе або на інших; управлінсько-організаційні, в яких провідне місце займає співвіднесення установок особистості на специфічний спосіб відносин з соціальним і культурно-предметним світом.

Таким чином наукова *новизна* та практичне значення полягають у: розробці концепції еколого-психологічної детермінації суб'єктивного благополуччя особистості, що реалізується у екологічних цінностях, диспозиціях, установках; визначенні психологічних чинників ефективної адаптації людини до швидко змінюваного середовища; розробці моделі соціально-психологічної підтримки осіб, які перебувають у переживанні ситуації тривалої невизначеності; розробці моделі «Благополуччя життєдіяльності особистості», запропонованої Ю.М.Швалбом тощо.

16. Практична цінність результатів для потреб оборони, безпеки, економіки та/або суспільства України (у разі наявності) *(до 60 рядків):* _____

Розробка власне психологічної теорії катастроф є, на нашу думку, необхідним кроком для побудови ефективної моделі надання психологічної допомоги потерпілим від катастроф та війни. Ми маємо осмислити катастрофу саме як психологічний феномен, тобто обговорювати не психологічні наслідки впливу зовнішніх катастрофічних чинників на психічний стан індивіда, а як переживання катастрофи в особистісному, суто психологічному вимірі.

Уперше розроблено модель соціально-психологічної підтримки осіб, які перебувають у переживанні ситуації тривалої невизначеності. *Апробовано* та здійснено аналіз клієнтських запитів стосовно життєреалізації за моделлю «Благополуччя життєдіяльності особистості», запропонованої Ю.М.Швалбом. На основі цього було *виявлено*, що провідною є модель життєреалізації через вирішення потреби з результатами направленими на себе - 34%; на достатньо високому рівні проявленості знаходяться моделі життєреалізації через власний інтерес (54%) із результатами направленими на себе – 29% та на інших- 25%. Найменш представлена модель життєреалізації через вирішення потреби де результати направлені на інших -12%.

Перспективи особистісного зростання в умовах війни та катастроф є переходом особистості від стратегії й досвіду виживання до стратегії й набуття досвіду подолання. «Досвід подолання» має чітко виражені суб'єктивні ознаки: орієнтація на побудову майбутнього; збереження і навіть посилення психологічного здоров'я особистості; здатність до відновлення життєвого

благополуччя і побудови нових ефективних моделей життєдіяльності у змінюваних умовах життя.

Визначено, що висока здатність до передбачення негативних наслідків подій і критичне ставлення до своїх можливостей помножені на стратегію уникнення прогнозованої небезпеки, забезпечують меншу травматизацію особистості в актуальній ситуації. За результатами досліджені ми розробили модель психотерапевтичної допомоги яка, при з'ясуванні чинників та складових переживання ситуативної або особистісної невизначеності має такі структурні компоненти, як: переживання власної ситуації, або власного Я постійно змінного, чи стабільність зовнішніх умов та внутрішньої стабільності; організацію простору та усвідомлення себе в переживанні постійної вимушеності, або можливостей та бачення бажаного.

Виокремлення чотирьох психотерапевтичних технологій, а саме, терапевтичне відтворення, терапевтична корекція, терапевтичний супровід та терапевтичне будування надають можливість визначити з яким станом особистості та за умов використання яких технік можна працювати на покращення й трансформування переживань ситуації невизначеності за показниками тривалості у часі (змінне – стабільне), інтенсивності напруженості (бажане – вимушене) та емоційно-забарвленим змістом переживання. Використання технологій може передбачати повний цикл роботи з клієнтом від відтворення – корекція – супровід – будування, так і окремо з кожною, або декількома залежить від стану та запиту клієнта.

Розвиток компонентів екологічної взаємодії (особистісного, когнітивного, емоційно-оцінного, поведінкового) є наслідком здійснення певних заходів, що представлені вище. Реалізація принципу екологічності сприяє налагодженню конструктивної взаємодії у системі «індивід – середовище», що, у свою чергу, сприяє підвищенню якості життя не тільки окремого індивіда, але і суспільства в цілому.

17. Основні висновки/рекомендації за результатами виконання наукової (науково-технічної) роботи» (до 50 рядків)_____

Розширено уявлення про структурну організацію екологічної свідомості та її функціонування у повсякденній життєдіяльності особистості в умовах війни.

Визначені складові переживання тривалої невизначеності за умов які пов'язані по-перше, із втратою та відсутністю базових життєзабезпечуючих форм (саме житла, роботи, майна та соціальних зав'язків); по-друге, втрата смислоутворюючого фактора життя як цілісного та наповненого сенсом. *Встановлено*, що значна частина респондентів усвідомлює, що середовищна невизначеність вже є умовою сучасного життя, яку не слід уникати, натомість – навчитися жити у таких умовах. Апробовано корекційну методику, спрямовану на змінення смислової складової особистісних стратегій. Розроблено інструменти і техніки корекції негативно орієнтованих стратегій, на основі чого

можливо здійснювати психологічну підтримку осіб, що переживають тривалу невизначеність.

Щоб мати можливість надавати адекватну клінічну та соціальну підтримку людям, на психічне здоров'я яких негативно впливає невизначеність, важливо систематично досліджувати, що викликає невизначеність, як невизначеність впливає на психічне здоров'я та добробут, які механізми подолання доступні людям та їхнім сім'ї та яку підтримку можна запропонувати для покращення психічного здоров'я та добробуту.

Типологія досвіду виживання є підґрунтям для розробки і реалізації програм психологічної допомоги як у форматі екстреної підтримки, так і у форматах психологічного консультування чи психотерапії, спрямовуючи особистість у напрямку вироблення максимально позитивних сценаріїв побудови життєво значущих стосунків та діяльностей.

Перспективи особистісного зростання в умовах війни та катастроф є переходом особистості від стратегії й досвіду виживання до стратегії й набуття досвіду подолання. «Досвід подолання» має чітко виражені суб'єктивні ознаки: орієнтація на побудову майбутнього; збереження і навіть посилення психологічного здоров'я особистості; здатність до відновлення життєвого благополуччя і побудови нових ефективних моделей життєдіяльності у змінюваних умовах життя.

Перспективою подальших досліджень ми бачимо у дослідженні адаптації до ситуації невизначеності, її впливу на здоров'я людини та інтегрувати цю інформацію в практичну роботу психологів з ціллю покращення психологічного благополуччя суспільства, використовуючи психологічні підходи для покращення здоров'я суспільства.

18. Основні кількісні показники/індикатори¹ виконання роботи (звітнього етапу) за темою роботи.

№ з/п	Показники/індикатори	<u>Заплановано</u> <u>но</u> (відповідно до запиту на фінансування/ТЗ/КП тощо), кількість	<u>Виконано</u> (за результатами етапу/роботи), кількість
1.	Публікація результатів:		
1.1.	Статті у журналах, що індексуються наукометричними базами даних:		
	- Scopus та/або Web of Science Core Collection, всього, од.	-	3

¹ До показників/індикаторів таблиці пункту 18 не можуть бути включені будь-які публікації (включно із співавторством), конференції, впровадження, охоронні документи на об'єкти права інтелектуальної власності, тощо держав (їх представників), визнаних в установленому порядку державою-агресором або державою-окупантом.

	з них із квантилем Q1 і Q2 на момент опублікування, од.	-	1
	з них із квантилем Q3 і Q4 на момент опублікування, од.	-	1
	з них із іншими показниками впливовості видання, які визначені замовником (імпакт-фактор, SNIP тощо), <i>необхідне зазначити</i> , од.	-	1
	з них з відкритим доступом, од.		
1.2.	Статті у виданнях, які містять інформацію з обмеженим доступом (<i>для робіт оборонного та/або подвійного призначення</i>), од.		
1.3.	Статті у наукових журналах (без квантилю), збірниках наукових праць, матеріалах конференцій тощо, що індексуються наукометричними базами даних Scopus або Web of Science Core Collection (крім тих, що увійшли до п.1.1), од.		
1.4.	Статті у фахових виданнях України категорії «А», які у звітному році індексуються наукометричними базами даних Scopus або Web of Science Core Collection, од.		
1.5.	Статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б», од.	-	3
1.6.	Статті у періодичних виданнях інших країн, що мають ISSN, од.	-	1
1.7.	Публікації у матеріалах конференцій, тезах доповідей та виданнях, що не включені до переліку наукових фахових видань України та не індексуються наукометричними базами даних Scopus або Web of Science Core Collection, од.		
1.8.	Монографії та розділи монографій, опубліковані (або підготовлені і подані до друку) у закордонних виданнях мовами країн ОЕСР та/або ЄС, од.		
1.9.	Монографії та розділи монографій, опубліковані (або підготовлені і подані до друку) в українських виданнях, од.	-	1
1.10.	Монографії та розділи монографій, опубліковані (або підготовлені і подані до друку) з обмеженим доступом (<i>для робіт оборонного та/або подвійного призначення</i>), од.		
1.11.	Підручники, навчальні посібники, од.		
1.12.	Словники, довідники, енциклопедії, видані українськими та/або закордонними видавництвами, од.		
1.12.	Рецензії, експертні висновки		
1.13.	Препринти, які мають DOI	X	
1.14.	Набори FAIR-даних, які мають DOI		
1.15.	Інші публікації, які не описані у пп. 1.1-1.12, од.	-	5
2.	Презентація та поширення результатів:		0
2.1.	Міжнародні науково-комунікативні заходи, конференції, од.	-	21

1	2	3	4
2.2.	Всеукраїнські та регіональні науково-технічні/промислові виставкові заходи, од.	-	31
2.3.	Представлення розробки/бізнес-плану/результатів роботи на: - інноваційних фестивалях, од. - конкурсах стартапів, од. - акселераційних програмах, од. - хакатонах, од.		
2.4.	Науково-популярні публікації з метою поширення інформації про результати роботи для загальної (широкої) аудиторії, од.		
2.5.	Представлення інформації про результати роботи на науково-популяризаційних заходах (дні науки, наукові пікніки тощо), од.		
2.6.	Інші заходи, які не описані у пп. 2.1-2.5, од.		
3.	Підготовка наукових кадрів:		
3.1.	Захищено дисертацій доктора наук авторами роботи або під консультуванням авторів у рамках тематики роботи, од.		
3.2.	Захищено дисертацій доктора філософії авторами роботи або під керівництвом авторів у рамках тематики роботи, од.		
4.	Охоронні документи на об'єкти права інтелектуальної власності (ОПІВ)		
4.1.	Отримано патентів України на винахід, од.		
4.2.	Отримано патентів України на промисловий зразок, од.		
4.3.	Отримано патентів України на корисну модель, од.		
4.4.	Отримано охоронний документ на ОПІВ інших країн, од.		
4.5.	Отримано охоронних документів на інші види ОПІВ, які не описані у пп. 4.1-4.4, од.		
4.6.	Подано заявок на отримання охоронного документу на ОПІВ України та /або інших країн, од.		
5.	Впровадження та використання наукових або науково-технічних (прикладних) результатів:		
5.1.	Підписано (укладено) договорів (угод) організацією-виконавцем роботи на впровадження (використання) результатів роботи (окрім індивідуальних), серед них:	-	6
5.1.1	Господарських договорів/контрактів, од./тис.грн		
5.1.2	Ліцензійних договорів/договорів на ноу-хау, од./тис.грн		
5.1.3	Грантових угод (держаного рівня), од./тис.грн		
5.1.4	Грантових угод (міжнародного рівня), од./тис.грн		
5.1.5	Індивідуальні договори, угоди державного/міжнародного рівня		
5.1.6	Інші договори (угоди), які не описані у пп. 5.1.1-5.1.5, од./тис.грн		

5.2.	Документально підтверджено використання результатів (різних видів НТП) у практиці органів державної/місцевої влади, суспільних практиках тощо, од.		
5.3.	Проведено маркетингові дослідження, перемовини з потенційними замовниками із підписанням протоколу (меморандуму, угоди) про наміри комерційного впровадження результатів, од.		
5.4.	Подано заявок на державні, міжнародні наукові гранти (окрім індивідуальних), од.		
5.5.	Впроваджено у освітній процес ЗВО/НУ з відповідним підтвердженням, од.		
5.6.	Інші варіанти впровадження, які не описані у пп. 5.1-5.5, од.		
6.	Створено чи істотно удосконалено/покращено існуючі:		
6.1.	Пристрої (макет, експериментальний/дослідний зразок), од.		
6.2.	Матеріали, процеси, технології, технологічні регламенти, цифрові продукти та електронні сервіси, од.		
6.3.	ТУ, ДСТУ, будівельні норми, зареєстровані проекти нормативно-правових актів, од.		
6.4.	послуги у сфері наукової та науково-технічної діяльності, од.		
6.5.	Інші результати, які не описані у пп. 6.1-6.4, од.		
7.	Участь з оплатою у виконанні роботи (штатних одиниць/осіб) згідно з додатком до форми, всього, у т.ч.:		
1	2	3	4
7.1.	Студентів (здобувачів вищої освіти I-II рівнів), шт.од./осіб		
7.2.	Аспірантів (здобувачів вищої освіти III рівня), шт.од./осіб		
7.3.	Молодих вчених, шт.од./осіб		

19. Відхилення від запланованих показників/індикаторів, зазначених у пункті 18 (у разі наявності зазначити і обґрунтувати причини таких відхилень та їх вплив на подальше виконання роботи) (до 20 рядків): _____

20. Вихідні дані щодо показників виконання відповідно до підпунктів пункту 18 (зазначити дані про публікації, препринти, FAIR-дані, конференції, захисти дисертацій, отримання ОПІВ, впровадження, створення НТП, залучення молодих вчених, студентів, аспірантів тощо) з додаванням WEB-посилання (за наявності) на ресурси, де вони розміщені: _____

1. Особистісні стратегії життєдіяльності в умовах невизначеності середовища : монографія / Ю.М. Швалб, О.Л. Вернік, О.М. Дячок, Т.М.

- Кирпенко, О.В. Павленко; за ред. Ю.М. Швалба. – К. : Педагогічна думка, 2024. – 262 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742906>
2. Сучасні проблеми екологічної психології: життєдіяльність особистості в умовах середовищної невизначеності : матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції (13 травня 2022 року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. Київ : Інститут психології імені Г.С.Костюка, 2022. 88 с. веб-сайт. URL: <http://ecopsy.com.ua> – 7,8 д.а.
 3. Сучасні проблеми екологічної психології: Психологічні механізми суб'єктивного відновлення майбутнього : матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 травня 2023 р., Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. – Київ : Ін-т психології імені Г.С. Костюка, 2023. – 88 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=737868>
 4. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К. : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. – Том VII. Екологічна психологія. – Випуск 50. – 86 с. URL: <http://appsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia/tom-7/vipusk-50-2023>
 5. Сучасні проблеми екологічної психології: життєві стратегії особистості в умовах воєнного стану : матеріали XX Всеукраїнської науково-практичної конференції, 14-15 травня 2024 року: зб. матеріалів // за ред. Ю.М. Швалба. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. 112 с. (електронне наукове видання). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742144> (5,7 д.а.)
 6. Швалб Ю.М. Соціальне благополуччя як мета діяльності фахівця соціальної роботи у громаді. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 1(8). К. : 2022, С. 62-67. URL: <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal/article/view/182/129>
 7. Shvalb Yuri Social well-being – the goal of the social work specialist in the community. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv Social work*, 2022, № 8, p. 62-67. URL: <https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/4EYD0Bx4>
 8. Yablonska T., Vernyk O., & Haivoronskyi H. (2023). *Ukrainian Adaptation of the Brief-COPE Questionnaire. Insight: The Psychological Dimensions of Society*, (10), 66-89. URL: <https://doi.org/10.32999/2663-970X/2023-10-4>
 9. Варава, Л., Декалюк Є. Психологічні чинники ефективності внутрішньогрупових процесів сучасних організацій. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*, серія «Психологія», (73), 42-51. URL: <https://doi.org/10.26565/2225-7756-2022-73-05>
 10. Дячок О. В. Проблема організації життєдіяльності в умовах середовищної невизначеності. *Перспективи та інновації науки*, Т. 4, Вип. 22, 2023. С.

- 403–416. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/3750/3770>
(фахова, категорія А)
11. Львовичкіна А. М., Дячок О. В. Формування екологічної свідомості як основи екологічної культури у підлітковому віці. *Перспективи та інновації науки*. Т. 12. Вип. 30, 2023. С. 687–698. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/5955/5988> (фахова, категорія А)
 12. Вернік О.Л., Павленко О.В. Середовище життєдіяльності як чинник особистісного благополуччя у юнацькому і зрілому віці. *Актуальні проблеми психології*. Том 7. Екологічна психологія. Вип. 50. С. 17-34. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i50/4.pdf>
 13. Кирпенко Т.М. Теоретико-методологічні проблеми дослідження здатності до прогнозування в ситуації невизначеності. *Актуальні проблеми психології*. Том 7. Екологічна психологія. Вип. 50. С. 59-69. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i50/7.pdf>
 14. Швалб Ю.М. Соціально-особистісна ідентичність людини. *Актуальні проблеми психології*. Том 7. Екологічна психологія. Вип. 50. С. 80-85. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i50/10.pdf>
 15. Дячок О.В. Сутність поняття «принцип екологічності» у сучасній психології. *Актуальні проблеми психології*. Том 7. Екологічна психологія. Вип. 50. С. 48-58. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i50/6.pdf>
 16. Варава Л.А. Психотерапевтична модель надання допомоги особистості в переживанні тривалої невизначеності. *Актуальні проблеми психології*. Том 7. Екологічна психологія. Вип. 50. С. 8-16. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i50/3.pdf>
 17. Shvalb Yuri Aprendizagem desenvolvimental no sistema de formação de especialistas em profissões no campo da Socionomia. *Obutchénie. Revista De Didática* *E* *Psicologia Pedagógica*, 7(1). <https://seer.ufu.br/index.php/Obutchenie/article/view/71009/36976>
 18. Vernik O., Vernik Yu. Virtual Research Environment as a factor in the professional development of a modern scientist in the context of environmental uncertainty. Proceedings of the IX International Scientific and Practical Conference. Ostrava, Czech Republic. 2024. Pp. 10-13 URL: <https://isg-konf.com/formation-of-the-personality-of-a-specialist-as-a-subject-of-self-creation/>
 19. Vernik O., Vernik Yu. Віртуальне дослідницьке середовище в професійному становленні фахівця соціогуманітарної сфери в умовах невизначеності. Abstracts of X International Scientific and Practical Conference. Thessaloniki, Greece. Pp. 202-205. URL: <https://eu-conf.com/en/events/scientific-trends-in-the-development-of-science-and-education/>
 20. Павленко О.В., Вернік О.Л. Методика дослідження життєвих стратегій особистості в ситуаційній невизначеності. *Українська психологія*. XXI

- століття. Початок. (Дні української психології в Берліні)* : матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю 27-28 квітня 2023 р. / за ред. В.Г.Панка. Київ, Інститут психології імені Г.С.Костюка, 2023. С. 353 – 357. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735227/1/>
21. Павленко О.В. Стратегії життєреалізації особистості в умовах ситуаційної невизначеності. *Сучасні проблеми екологічної психології: Життєдіяльність особистості в умовах середовищної невизначеності*. Мат-ли XIX Науково-практ. конференції (12-13 травня 2023 р., Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. – Київ : Інститут психології імені Г.С.Костюка, 2023. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=737868>
22. Вернік О.Л., Вернік Ю.В. Український біографічний архів: динаміка розподілу героїв України за доменами. *Abstracts of VIII International Scientific and Practical Conference*. Milan, Italy. Pp. 55-58. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/02/THEORETICAL-AND-PRACTICAL-METHODS-OF-SCIENCE-DEVELOPMENT.pdf>
23. Вернік О.Л. Особливості емпіричного дослідження стратегій життєдіяльності особистості в ситуаційній невизначеності. Матеріали XIX Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні проблеми екологічної психології», 12-13 травня 2023 р., Київ. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=737868>
24. Кирпенко Т.М. Емоційне здоров'я в ситуації невизначеності. Матеріали XIX Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні проблеми екологічної психології», 12-13 травня 2023 р., Київ. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=737868>
25. Швалб Ю.М. Майбутнє як проблема і смисл сьогодення. Матеріали XIX Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні проблеми екологічної психології», 12-13 травня 2023 р., Київ. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=737868>
26. Швалб Ю.М. Можливості розвивального навчання у компетентнісному підході. «Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми»: збірник матеріалів наукових доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 23 жовтня 2023 року). Київ, 2023. С. 151-159. URL: https://lib.iitta.gov.ua/737715/1/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B8%D0%BC%D1%96%D1%80%D0%B8_%D0%BE%D1%81

- [%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97 %D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D1%96%D1%97 %D1%81%D1%83%D0%B1%E2%80%99%D1%94%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2 %D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE %D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%83 2023.pdf](#)
27. Варава Л.А. Особливості переживання життєвих перспектив особистості в ситуації невизначеності. Матеріали XIX Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні проблеми екологічної психології», 12-13 травня 2023 р., Київ. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=737868>
28. Дячок О.В. Сприйняття та переживання особистістю невизначеності середовища. Мат-ли XIX Всеук. наук.-практ. конференції з міжнародною участю «Сучасні проблеми екологічної психології», 12-13 травня 2023 р., Київ. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=737868>
29. Вернік О.Л. Динаміка запитів студентів соціальної роботи у групах взаємопідтримки. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології* : матеріали ІХ Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практ. конф.-ції (15-16 бер. 2024, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка. С. 29-32. URL: <https://psy.knu.ua/images/2023/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA %D1%82%D0%B5%D0%B7 %D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9 %D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB %D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97 %D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8.pdf>
30. Вернік О.Л. Проблема включення засобів ІІІ в навчальний процес у ЗВО. *Професійна підготовка психологів в Україні: стратегічні завдання* : матеріали всеукраїнського круглого столу 23 квітня 2024 року: Зб. матеріалів // За ред. В.Г. Панка. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка (електронне наукове видання). URL: https://lib.iitta.gov.ua/740900/1/2024_04_23_NAPS_Tes_new.pdf
31. Вернік О.Л. Життєві стратегії біженців від військових конфліктів: аналітичний огляд досліджень. *Сучасні проблеми екологічної психології: Життєві стратегії особистості в умовах воєнного стану* : матеріали ХХ всеукраїнської науково-практичної конференції, 14-15 травня 2024 року: Зб. матеріалів // За ред. Ю.М. Швалба. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL: http://ecopsy.com.ua/data/conf_2024/2024_05_14-15_EcoPsy_Tes.pdf

- 32.Вернік О.Л. Проблема стратегічного мислення в особистісних стратегіях життєдіяльності. Мат-ли наукового семінару «Асертивна взаємодія обдарованих учнів і студентів у складних життєвих обставинах». Київ. 2024. С. 21-22. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742938/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%B7%D0%B1.24.10.2024.pdf>
- 33.Вернік О.Л. Продуктивність як стратегема життєдіяльності особистості в сучасних умовах невизначеності. Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я в умовах війни». Київ. 2024. С. 36-38. URL: <https://dSPACE.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9569b469-fd70-448e-b494-6e64fe5bc5aa/content>
- 34.Швалб Ю.М., Вернік О.Л. Сучасні проблеми екологічної психології: життєві стратегії особистості в умовах війни: Всеукраїнська науково-практична конференція, 14-15 травня 2024 р.. Вісник Національної академії педагогічних наук України Том 6 (1). URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/4я52/523>
- 35.Варава Л.А. Переживання невизначеності як процес внутрішніх трансформацій особистості. Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : матеріали ІХ Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (15-16 березня року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2024. С. 26-28. URL: <https://psy.knu.ua/images/2023/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8.pdf>
- 36.Варава Л.А. Створення мрії як умова проектування власного майбутнього. Сучасні проблеми екологічної психології: Життєві стратегії особистості в умовах воєнного стану : матеріали ХХ всеукраїнської науково-практичної конференції, 14-15 травня 2024 року: 3б. матеріалів // За ред. Ю.М. Швалба. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. 112 с. (С. 11-13). URL: http://ecopsy.com.ua/data/conf_2024/2024_05_14-15_EcoPsy_Tes.pdf
- 37.Павленко О.В. Психотехніки збереження психологічного здоров'я та благополуччя особистості: використання метафори в роботі психолога. Сучасні проблеми екологічної психології: Життєві стратегії особистості в умовах воєнного стану : матеріали ХХ всеукраїнської науково-практичної конференції, 14-15 травня 2024 року: 3б. матеріалів // За ред. Ю.М. Швалба. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка

- НАПН України, 2024. 112 с. URL: http://ecopsy.com.ua/data/conf_2024/2024_05_14-15_EcoPsy_Tes.pdf
- 38.Павленко О.В. Життєреалізація особистості в умовах середовищної невизначеності. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології* : матеріали ІХ Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (15-16 березня року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка. С. 94-98. URL: https://psy.knu.ua/images/2024/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%96%CC%88%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B8%CC%86_%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB_%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%96%CC%88_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%96%CC%88.pdf
- 39.Дячок О.В. Переваги групової психологічної роботи з клієнтами, які переживають втрату. *Сучасні проблеми екологічної психології: Життєві стратегії особистості в умовах воєнного стану* : матеріали ХХ всеукраїнської науково-практичної конференції, 14-15 травня 2024 р.: 3б. матеріалів // За ред. Ю.М. Швалба. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL: http://ecopsy.com.ua/data/conf_2024/2024_05_14-15_EcoPsy_Tes.pdf
- 40.Кирпенко Т. М. Перша психологічна допомога в кризових ситуаціях. *Сучасні проблеми екологічної психології: Життєві стратегії особистості в умовах воєнного стану* : матеріали ХХ всеукраїнської науково-практичної конференції, 14-15 травня 2024 року: 3б. матеріалів // За ред. Ю.М. Швалба. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL: http://ecopsy.com.ua/data/conf_2024/2024_05_14-15_EcoPsy_Tes.pdf
- 41.Кирпенко Т. М. Зв'язок між невизначеністю та психічним здоров'ям: огляд наукової літератури. *Соціально-психологічні проблеми гендерної стратифікації суспільства*: матеріали ХVІ Всеукр. наук.-практ. конференції (з міжнародною участю) (м. Київ, 12 квітня 2024 р.) / [редкол.: Ю. О. Бохонкова (голова), О. Г. Лосієвська, Ю. В. Сербін]. – Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2024. – С. 187-189. URL: http://ecopsy.com.ua/data/conf_2024/Materials_gender_2024.pdf
- 42.Швалб Ю. М. Ситуативне та життєве самовизначення особистості. *Сучасні проблеми екологічної психології: Життєві стратегії особистості в умовах воєнного стану* : матеріали ХХ всеукраїнської науково-практичної конференції, 14-15 травня 2024 року: 3б. матеріалів // За ред. Ю.М. Швалба. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL: http://ecopsy.com.ua/data/conf_2024/2024_05_14-15_EcoPsy_Tes.pdf

43. Швалб Ю.М. Особистісні стратегії життєдіяльності в умовах військової катастрофи. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології* : матеріали ІХ Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (15-16 березня року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка. С. 144-148. URL: https://psy.knu.ua/images/2024/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%96%CC%88%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B8%CC%86_%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB_%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%96%CC%88_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%96%CC%88.pdf
44. Вернік О.Л. (2022). Особливості змін ціннісних орієнтацій студентів спеціальності "Соціальна робота" в період війни. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології* : матеріали VII Міжнар. науково-практичної конференції (11-12 березня 2022 року, Київ). С. 21-23. URL: http://ecopsy.com.ua/data/conf_2022_knu/tezy_knu_socwork_03_2022.pdf
45. Вернік, О.Л. (2022). Психологічна готовність особистості до прийняття рішень в умовах гуманітарної кризи. *Сучасні проблеми екологічної психології: Психологічний зміст екосоціальних катастроф* : матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конференції (13 травня 2022 року, Київ) Інститут психології імені Г.С.Костюка, м. Київ, Україна, С. 8-9. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/cgi/users/home?screen=EPrint%3A%3AView&eprintid=731457>
46. Вернік О.Л., Вернік Ю.В. (2022). Особливості формування українського біографічного архіву в умовах війни. *Modern ways of solving the latest problems in science*. XXXVII International scientific and practical conference, 20-23 september 2022, Varna, Bulgaria. P. 106-107. URL: <http://ecopsy.com.ua/data/publ/vernik/2022/Development-of-modern-science-experience-and-trends.pdf>
47. Вернік О.Л., Вернік Ю.В. (2022). Портал "Біографія" у вікіпедії: структура і особливості локалізації. *The 6th International scientific and practical conference "Multidisciplinary scientific notes. Theory, history and practice"* (November 01 – 04, 2022) Edmonton, Canada. International Science Group. 2022. P. 190-193. URL: <http://ecopsy.com.ua/data/publ/vernik/2022/MULTIDISCIPLINARY-SCIENTIFIC-NOTES.-THEORY-HISTORY-AND-PRACTICE.pdf>
48. Вернік О.Л. (2022). Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я. Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Київ, 17 листопада 2022 р. С. 38-40. URL:

- http://ecopsy.com.ua/data/publ/vernik/2022/Zbirnyk_materialiv_InPsy_2022_1_1_17.pdf
49. Дячок О. В. Застосування принципу екологічності в умовах невизначеності середовища. *Сучасні проблеми екологічної психології: життєдіяльність особистості в умовах середовищної невизначеності*: матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф., 13 трав. 2022 р., Київ : Ін-т психології імені Г.С.Костюка, 2022. С. 19-21. URL: http://www.ecopsy.com.ua/data/conf_2022/tezy_ecopsy_13_05_2022.html
50. Павленко О.В. Емоційні стани як фактор прийняття рішень в умовах ситуаційної невизначеності. *Сучасні проблеми екологічної психології: життєдіяльність особистості в умовах середовищної невизначеності*: матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф., 13 тра. 2022 р., Київ : Інститут психології імені Г.С.Костюка, 2022. С. 19-21. URL: http://www.ecopsy.com.ua/data/conf_2022/tezy_ecopsy_13_05_2022.html
51. Павленко О.В. Особливості прийняття рішень особистістю в умовах катастрофи та ситуаційної невизначеності. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 березня 2022 року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка. С. 47-49. URL: http://ecopsy.com.ua/data/conf_2022_knu/tezy_knu_socwork_03_2022.pdf
52. Кирпенко Т.М. Невизначеність та способи боротьби з нею. *Сучасні проблеми екологічної психології: життєдіяльність особистості в умовах середовищної невизначеності*: матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф., 13 тра. 2022 р., Київ : Інститут психології імені Г.С.Костюка, 2022. С. 19-21. URL : http://www.ecopsy.com.ua/data/conf_2022/tezy_ecopsy_13_05_2022.html
53. Швалб Ю.М. (2022). Поняття катастрофи у суб'єктно-психологічному вимірі. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 березня 2022 року, Київ). С. 79-82. URL: http://ecopsy.com.ua/data/conf_2022_knu/tezy_knu_socwork_03_2022.pdf
54. Швалб, Ю.М. (2022). Досвід і стратегії подолання життєвої катастрофи: Сучасні проблеми екологічної психології: Психологічний зміст екосоціальних катастроф : матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції (13 травня 2022 року, Київ) Інститут психології імені Г.С. Костюка, м. Київ, Україна, стор. 74-77. URL: http://www.ecopsy.com.ua/data/conf_2022/tezy_ecopsy_13_05_2022.html
55. Швалб Ю.М. Психологічна складова катастрофічних подій. Збірник матеріалів міжнародної міжгалузевої конференції «*Конструктивна рефлексія конфронтації і кооперації: психологічні ризики і ресурси війни*» (Київ, 25 квітня 2023 р.). – К. : 2023. С. 216-219. URL: <https://iris-psy.org.ua/publ/CR23/CR23.pdf>

56. Швалб Ю.М. Особистісні стратегії життєдіяльності в умовах військової катастрофи. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології», 10-11 березня 2023 р., Київ. С. 144-148. URL: https://psy.knu.ua/images/2023/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7_%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8.pdf
https://psy.knu.ua/images/conference/2021/tezy_knu_socwork_03_2021.pdf
57. Павленко О.В. Життєтворчість особистості в умовах середовищної невизначеності. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології*. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (10-11 березня 2023 року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. – Київ : КНУ імені Тараса Шевченка. С. 94-98. URL: https://psy.knu.ua/images/2023/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7_%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8.pdf
58. Вернік О.Л. Емпірична модель дослідження життєвих стратегій особистості. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології», 10-11 березня 2023 р., Київ. С. 27-29. URL: https://psy.knu.ua/images/conference/2021/tezy_knu_socwork_03_2021.pdf
59. Вернік О.Л., Вернік Ю.В. Тренінг в умовах дистанційного навчання студентів соціогуманітарної спрямованості. XXV Міжнародна науково-практична конференція «*Problems with distance learning and ways to solve them*», 24-26 червня 2024 р. Рр. 228-231., Прага, Чехія. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/06/PROBLEMS-WITH-DISTANCE-LEARNING-AND-WAYS-TO-SOLVE-THEM.pdf>
60. Вернік О.Л., Вернік Ю.В. Форми та методи популяризації національного наукового контенту біографічного спрямування. *Abstracts of XXI International Scientific and Practical Conference*. Prague, Czech Republic. Рр. 221-223. URL: <https://eu-conf.com/en/events/theoretical-methods-of-research-of-the-latest-problems>
61. Вернік О., Вернік Ю. Динаміка змін у формуванні Українського біографічного архіву в умовах тривалої війни. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір* : матеріали

- до міжнар. наук. конф. (8-10 жовтня 2024 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2024. Т.1. С. 544-548. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004933>
62. Кирпенко Т. М. Прогнозування та очікування: схожість та відмінності в просторі психологічних можливостей. *Психологічні проблеми творчості* : матеріали XXIV Міжнародної наукової психологічної конференції, 24 червня 2024 року / за ред. В. О. Моляко. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024. 239 с. С. 127-132. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742834/1/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97_24.07.2024.pdf
63. Швалб Ю.М. (2022). Катастрофа та катастрофна свідомість як психологічний феномен. *Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології*: монографія. Том 2 / за заг.ред. В. П. Садковського, О. В. Тимченка; НУЦЗУ. – Х. : ФОП Панов А. М. ISBN 978-617-8113-23-0. С. 34-45. http://ecopsy.com.ua/data/publ/shwalb/2022/Швалб_монографія_том_2.pdf
64. Швалб, Ю. М. Психологічні моделі роботи з майбутнім. *Коло професійної взаємодтримки*. URL: https://kolo-psy.com.ua/vydannia/vystupy_shwalba/shwalb-17-06-2022/
65. Швалб, Ю. М. Соціально-особистісна ідентичність людини. *Коло професійної взаємодтримки*. URL.: https://kolo-psy.com.ua/vydannia/vystupy_shwalba/shwalb-03-06-2022/
66. Вернік, О. Л. (2022а, 8 липня). Ресурси життєдіяльності особистості: особливості проблемного поведіння в юнацькому віці. *Коло професійної взаємодтримки*. URL: https://kolo-psy.com.ua/vydannia/select_pub/vernik_resources/

21. Рішення вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради або іншого керівного (дорадчого) органу (за відсутності зазначеної ради) організації-виконавця роботи щодо результатів розгляду проміжного звіту: _____

22. Анотація основних результатів роботи (звітнього етапу) українською та англійською мовами (до 30 рядків кожною мовою; інформація зазначається зрозумілою, прост для сприйняття загальною аудиторією мовою у науково-публіцистичному стилі).

В даній роботі вперше у вітчизняній психології розглядаються фундаментально-теоретичні аспекти особистісних стратегій життєдіяльності в умовах невизначеності. Розглядаються психологічні засади становлення особистісних стратегій життєдіяльності. Виділено базові мотиваційні компоненти, які

історично сформувалися в процесі розвитку психологічної науки: біологічна, соціальна, діяльнісна, психологічна і особистісна. Виокремлено поняття «особистісне самовизначення», яке може приймати дві якісно різні форми – ситуативного самовизначення, в рамках конкретного «тут і зараз», і життєвого, тобто з огляду на власне життя як унікальну цілісність.

Виділено три базові підходи в психологічних дослідженнях стратегій. Це: поведінкові стратегії в життєдіяльності, стратегії прийняття рішень в життєво важливих ситуаціях, стратегічне мислення як основа побудови і розгортання особистісних стратегій життєдіяльності.

Розкрито сенс життєвих перспектив як основи особистісних стратегій в ситуативній невизначеності. Стверджується, що найбільш оптимальним в сучасній терапевтичній допомозі є проєктний підхід побудови життєвих перспектив.

Поглиблено розуміння механізмів прогнозування і очікування в процесі подолання особистістю життєвої ситуації невизначеності, в якій вона перебуває. Особливу увагу приділено явищу адаптивності в ситуації невизначеності, і технології її формування в процесі практичної роботи з клієнтами.

Визначено особистісні стратегії життєдіяльності в умовах середовищної невизначеності в контексті їх зв'язку з життєвими задачами, які розглядаються на трьох рівнях здійснення життя – забезпечувальному, організаційному і реалізаційному. Організаційні стратегії життєдіяльності презентуються в сенсі базових організаційно-управлінських стратегем: ресурсності, продуктивності, конкуренції і кооперації. Перші дві відображують установки на життєдіяльність у предметному світі, останні – на спосіб взаємодії з соціальним оточенням.

Проаналізовано ще одну надзвичайно актуальну сторону проблеми особистісних стратегій життєдіяльності в середовищній невизначеності – їх екологізації, в основу чого покладається «принцип екологічності». Для його введення проаналізовано розрізнення між мисленням екологічним і позитивним в умовах середовищної невизначеності, розглянуто теоретичні засади, виявлено його емпіричні особливості в життєдіяльності сучасних студентів. На основі чого розроблено практичні рекомендації щодо впровадження людиною принципу екологічності у власну життєдіяльність.

This study represents the first exploration in Ukrainian psychology of the fundamental theoretical aspects of personal life strategies under conditions of uncertainty. It examines the psychological foundations of the development of personal life strategies. The work identifies the basic motivational components that have historically formed during the evolution of psychological science: biological, social, activity-based, psychological, and personal. The concept of "personal self-determination" is

introduced, which can take two qualitatively different forms: situational self-determination, within the framework of the specific "here and now," and life-based self-determination, which considers one's life as a unique whole.

Three primary approaches to psychological research on strategies are highlighted: behavioral strategies in life activity, decision-making strategies in critical life situations, and strategic thinking as the foundation for constructing and unfolding personal life strategies.

The meaning of life prospects as a basis for personal strategies in situational uncertainty is revealed. It is argued that the most optimal approach in modern therapeutic assistance is the project-based approach to constructing life prospects.

The understanding of the mechanisms of forecasting and expectation in the process of overcoming life situations of uncertainty is deepened. Special attention is paid to the phenomenon of adaptability in uncertain situations and the technologies for fostering it in practical client work.

Personal life strategies under environmental uncertainty are identified in the context of their connection with life tasks, which are considered on three levels of life implementation: provision, organization, and realization. Organizational life strategies are presented in terms of basic organizational and managerial strategies: resourcefulness, productivity, competition, and cooperation. The first two reflect attitudes toward life activity in the material world, while the latter focus on ways of interacting with the social environment.

Another highly relevant aspect of the issue of personal life strategies under environmental uncertainty—their ecologicalization—is analyzed, based on the "principle of ecologicality." To introduce this principle, distinctions between ecological and positive thinking in conditions of environmental uncertainty are analyzed. The theoretical foundations are considered, and the empirical characteristics of this principle in the lives of modern students are revealed. Based on these findings, practical recommendations are developed for incorporating the principle of ecologicality into an individual's life activities.

